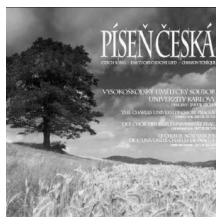

Nahrávky Vysokoškolského uměleckého souboru Univerzity Karlovy, které si můžete zakoupit u vchodu:

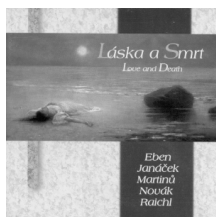
2013 **České mše**

CD tří mešních kompozic českých autorů – Josef Suk: Křečovická mše, Zdeněk Fibich: Missa brevis a Josef Bohuslav Foerster: Glagolská mše, které vyšlo u příležitosti 65. výročí založení sboru

2008 **Píseň Česká**

profilové CD s tvorbou českých autorů inspirovanou lidovou poezií (Dvořák, Foerster, Martinů, Eben, Fišer, Tučapský) a lidové písni

1997 **Láska a smrt – Eben, Janáček, Martinů, Novák, Raichl**

sborová díla českých skladatelů na texty lidové poezie

1992 **Petr Eben – Musica Spirituality**

duchovní sborová tvorba Petra Ebena

www.vus-uk.cz

Vážení návštěvníci, děkujeme Vám za dnešní návštěvu. Odkaz Zdeňka Lukáše a Petra Ebena je pro nás zavazující. Také proto nyní připravujeme **nové CD** s duchovní hudbou těchto dvou autorů. Najdete tam skladby, které jste slyšeli dnes večer a samozřejmě ještě některé další. CD v definitivní podobě představíme na slavnostním koncertu k 70. výročí založení našeho sboru v květnu 2018. Budete-li mít chuť a možnost podpořit vznik našeho CD, budeme Vám vděční. Kontaktovat nás můžete na emailu vus@vus-uk.cz či zaslat příspěvek na účet: 151469471/0600 GE Money Bank. Děkujeme!

Vysokoškolský umělecký soubor
Univerzity Karlovy v Praze

Koncert duchovní hudby

z cyklu Hudba a slovo

u příležitosti 10. výročí úmrtí
Zdeňka Lukáše a Petra Ebena

31. května 2017 v 19:30

bazilika sv. Petra a Pavla na Vyšehradě

Činnost Vysokoškolského uměleckého souboru Univerzity Karlovy je podporována:

Unie
českých pěveckých sborů

Program:

Zdeněk Lukáš: Modlitba ghanských křesťanů, op. 59 (1968)

Václav Renč: Modlitba

Petr Eben: Missa Adventus et Quadragesimae (1952)

Kyrie

Credo

Bohuslav Reynek: Měsíc

Petr Eben: Missa Adventus et Quadragesimae (1952)

Offertorium

Sanctus

Benedictus

Agnus

Václav Renč: Předzpěv o domově

Zdeněk Lukáš: Requiem per coro misto, op. 252 (1992) (výběr)

Offertorium – Domine Jesu

Hostias

Sanctus

Bohuslav Reynek: Slunce

Petr Eben: Ubi caritas et amor (1964)

Jan Skácel: Co mám s Pánem Bohem

Zdeněk Lukáš: Te Deum laudamus, op. 311 (2001)

Josef Hervert – mluvené slovo

Jan Kalfus – varhany

Jan Linhart – bicí nástroje

Vysokoškolský umělecký soubor UK

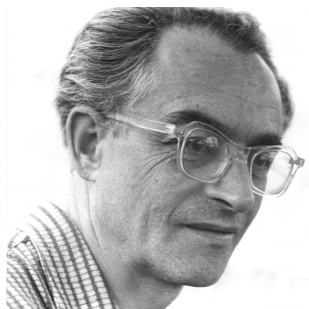
řídí **Jakub Zicha**

Roku 1945 se rodina vrátila na statek, ale po komunistickém puči v roce 1948 byl Reynkův statek v Petrkově zestátněn a Reynek na něm poté pracoval jako zemědělský dělník až do roku 1957. V této době vzniká většina Reynkova grafického díla a dozrává také jeho osobitý básnický projev. V průběhu šedesátých let se na Reynka znovu začíná obracet pozornost mnohých mladých umělců (např. Jiří Kolář, Ivan Diviš nebo Ivan Martin Jirous vulgo Magor). V roce 1964, kdy ovdověl, směl poprvé po pětaticeti letech znovu vystavovat. Na konci roku 1969 ještě stihl vydat jeden svazek své poezie (byly to sbírky *Sníh na zápraží*, *Mráz v okně* a *Podzimní motýli*). Svoji poslední básnickou sbírku *Odlet vlaštovek* už vydat nemohl – její sazba byla v rámci postupující normalizace rozmetána. Pochován byl spolu s manželkou na hřbitově ve Svatém Kříži.

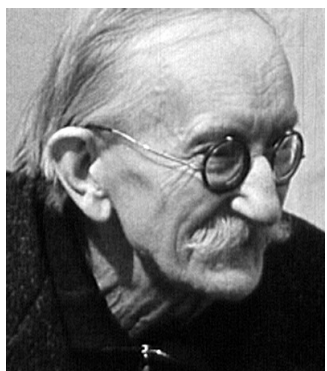
Autorem posledního dnešního textu, který má za úkol celkově atmosféru dnešního koncertu poněkud odlehčit, je **Jan Skácel**. Narodil se 7. února 1922 ve Vnorovech u Strážnice. Studoval nejprve gymnázium v Břeclavi, odkud přešel do Brna, kde roku 1941 odmaturoval. Po maturitě pracoval jako uvaděč v kině, ale ještě téhož roku byl vydán výnos o totálním nasazení jeho ročníku, v jehož důsledku musel odejít pracovat na říšské stavby v Rakousku. Po druhé světové válce vystudoval filosofii na Masarykově universitě. Od roku 1948 pracoval jako kulturní referent deníku *Rovnost*, odkud v roce 1954 přešel do literární redakce rozhlasu v Brně. Tam zůstal až do roku 1963, kdy se stal šéfredaktorem kulturní revue *Host do domu* a *ROK* (Revue otevřené kultury). V roce 1969 byl *Host do domu* zakázán a Skácel jako jeho šéfredaktor nesměl publikovat. V této době publikoval v samizdatu a exilové literatuře. Od roku 1981 směla jeho díla znovu vycházet, ale pouze v brněnském Bloku. Vychází sbírky *Dávné prosy*, *Naděje s bukovými křídly*, *Odlévání do ztraceného vosku* a *Kdo pije potmě víno*. V 80. letech mimo jiné spolupracuje i s divadlem. V roce 1989 umírá na rozedmu plic a posmrtně vychází sbírka *A znovu láska* a kniha kurzívek *Třináctý černý kůň*. Jeho dílo bylo oceňované především v zahraničí, roku 1989 obdržel Petrarkovu cenu a cenu Vilenica 89. V roce 1992 byl in memoriam oceněn *Zlatou plakétou za zásluhy o rozvoj Jihomoravského kraje* a roku 2002 se stal čestným občanem Brna.

Slovesnou stránku dnešního večera jsme vybrali z díla Václava Renče, Bohuslava Reynka a Jana Skácela.

Václav Renč (1911-1973) se narodil ve Vodochodech u Litoměřic. Po maturitě začal studovat Filozofickou fakultu UK v Praze, kterou absolvoval v roce 1936. Již při studiích redigoval spolu s Františkem Halasem časopis *Rozhledy* po literatuře. Po ukončení vysoké školy pracoval na několika místech jako redaktor (*Akord*, *Obnova* a *Řád*). V letech 1945-1948 byl dramaturgem olomouckého divadla, od roku 1947 působil v téže roli v Zemském divadle

u Brně. Po roce 1948 byl, jako ostatně celá katolická skupina, v nemilosti režimu. Roku 1951 byl zatčen a o rok později ve vykonstruovaném procesu s katolickou inteligencí (tzv. Proces se Zelenou internacionálou) odsouzen na 25 let vězení. Propuštěn byl až v květnu 1962 a rehabilitován až roku 1990. Roku 1998 mu byl in memoriam udělen Řád T. G. Masaryka II. třídy.

Bohuslav Reynek byl básník, překladatel a grafik. Narodil se 31. května 1892 v Petrkově u dnešního Havlíčkova Brodu. Po základní škole ve Svatém Kříži navštěvoval reálku v Jihlavě. Zde se začal ovlivňen svým profesorem Maxem Eislerem zajímat o literaturu a výtvarné umění. Po maturitě studoval (zřejmě na přání svého otce) zemědělství na C. K. Vysoké škole technické, studia však po několika týdnech nechal a vrátil se do Petrkova, odkud podnikl svou první cestu do Francie. V této době také začal psát své první básně (později byly vydány

ve sbírce *Žízň*). V roce 1914 se seznámil s vydavatelem Josefem Florianem ze Staré Říše, se kterým spolupracoval až do konce jeho života. Svými překlady poezie i prózy, vlastními básněmi a grafikami velmi ovlivnil mnoho staroříšských edic, zejména edici *Dobré dílo*. Roku 1923 odjel do Grenoblu, aby poznal autorku knihy *Ta vie est la...*, básnířku Suzanne Renaudovou, kterou si poté roku 1926 vzal za manželku. Následujících deset let žil s rodinou, manželkou a později také se dvěma syny, střídavě vždy půl roku ve Francii a v Petrkově, kam se nastálo vrátil až v roce 1936 po otcově smrti, aby se ujal správy statku. Roku 1944 byli Reynkovi donuceni se vystěhovat ze statku. Po několika měsících hledání nového bydliště se celá rodina nastěhovala do Staré Říše k dětem J. Floriana, kde zůstala až do konce války.

Vážení a milí posluchači,

přejeme Vám dobrý večer a vítáme Vás již na třetím koncertu z cyklu Vysokoškolského uměleckého souboru Univerzity Karlovy **Hudba a slovo**. Rádi bychom si dnes společně s Vámi připomněli, že je to už 10 let, co nás opustili dva jedineční umělci, hudební skladatelé a výjimečné lidské osobnosti, Zdeněk Lukáš a Petr Eben. Pokud řeknete „česká vokální tvorba 2. poloviny 20. století“, nemůžete druhým dechem nevyslovit jména právě těchto dvou autorů, jejichž skladby znějí u nás i v zahraničí v desítkách nastudování souborů profesionálních i amatérských. Oba autoři mají leccos společného, a naopak leccos je odlišuje. Oba jsou autory duchovních kompozic, světských kantát a oba nad jiné znamenitě ovládali náročnou disciplínu úprav lidových písní. Jejich hudební jazyk je ovšem diametrálně odlišný, stejně jako byli zcela solitérní jako lidé. Tyto shodnosti i rozdílnosti bychom Vám rádi dnes přiblížili na malém půdorysu jednoho koncertu duchovních sborových skladeb.

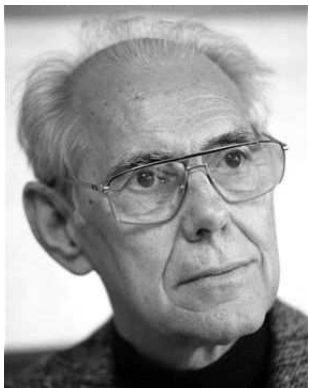

Zdeněk Lukáš se narodil 21. srpna 1928 v Praze. V hudbě byl samouk, první hudební výcvik absolvoval až v pražském učitelském ústavu, kde se učil hrát na housle a byl nucen zabývat se alespoň elementární hudební teorií. Teprve v letech 1961 až 1970 absolvoval konzultace v oboru skladby u věhlasného odborníka – skladatele Miloslava Kabeláče. Lukáš v roce 1954 založil pěvecký sbor *Česká píseň*, který měl sloužit především k pravidelnému pořizování nahrávek úprav lidových písní pro rozhlasový pořad *Hrají a zpívají Plzeňáci*. V roce 1972

podniká Lukáš své poslední zahraniční koncertní turné s *Českou písní*, a to na festival do španělské Barcelony. Přináší mu nejen velký úspěch se sborovým cyklem *Vivat, iuventus!*, byl vyhlášen i nejlepším sbormistrem a požádán o kompozici pro příští ročník festivalu. Ovšem po tomto zájezdu vrcholí jeho problémy s politickými představiteli Plzně i s obávanou a mocnou STB (byl vyslýchán nejen on, ale i řada členů sboru), což má za následek nucené ukončení jeho sbormistrovské činnosti u *České písně*, zákaz vstupu do plzeňského rozhlasu, přestávají se vysílat jeho skladby. V roce 1973 přijal nabídku ředitele Pražské konzervatoře vyučovat na tomto ústavu harmonii a kontrapunkt. Ač nikdy sám konzervatoř nestudoval, po dobu dvou let zde opravdu vyučoval. V letech 1975–1979 byl sbormistrem ženského sboru Československého státního souboru písní a tanců. Od roku 1979 se věnoval pouze kompozici jako skladatel na volné noze.

Zdeněk Lukáš zemřel 13. července 2007 a našemu sboru se dostalo té cti, že jsme mohli zazpívat na jeho pohřbu.

Jeho skladatelský odkaz zahrnuje na třistapadesát opusů ve všech kompozičních oblastech. Mezi současnými skladateli sborové tvorby patřil beze sporu k nejvýznamnějším a neznámějším. Jeho skladby má v repertoáru většina českých pěveckých sborů různých obsazení, ať už se jedná o původní kompozice nebo některé ze stovek kongeniálních úprav lidových písní. Některé Lukášovy skladby byly oceněny u nás i v zahraničí. Např. osmihlasý smíšený sbor *Poděj mi ruku* (1980) byl oceněn Českým hudebním fondem, *Pocťa tvůrcům* se umístila na třetí pozici ve skladatelské soutěži v Jihlavě, když 1. a 2. cena nebyly uděleny. Cyklus *Parabola Salomonis* získal čestné uznání ve skladatelské soutěži Ernsta Blocha v USA a do svého repertoáru ji zařadil i věhlasný sbor *Gächinger Kantorei* s dirigentem Helmuthem Rillingem. Posledním oceněním Zdeňka Lukáše byla výroční cena Ochranného svazu autorského za skladbu *Pater noster*, která se stala nejčastěji živě hranou vážnou skladbou roku 2006. **Modlitba ghanských křesťanů** pro sbor, varhany a bicí je již svým obsazením a strukturou naprosto ojedinělou kompozicí v kontextu skladeb svých současníků. Její zajímavost (či možná i kuriozita) ale tkví např. také v tom, že ve svém autografu nese jako datum dokončení den 21. srpna 1968 (den okupace Československa armádami vojsk Varšavské smlouvy a zároveň Lukášovy 40. narozeniny). **Requiem per coro misto**, opus 252, se skládá ze sedmi částí, které jsou určeny čtyř- až šestihlasému smíšenému sboru. Vzniklo v roce 1992 na objednávku Miroslava Košlera a Smíšeného sboru ČKD Praha, kteří také uvedli jeho premiéru. Pro dnešní večer jsme vybrali tři části; polyfonní *Domine Jesu Christe*, lyrické *Hostias* a oslavné *Sanctus*. **Te Deum laudamus**, jedna z posledních Lukášových sborových skladeb, vznikla v roce 2000 a nese opusové číslo 311. Skladatel zde pracuje s velkým sborem, který je od začátku dělen do jeho oblíbeného šestihlasu (dělené soprány a basy). Tato bohatost mu umožňuje využít velkou zvukovou barevnost, která z dělených hlasů vychází.

Český skladatel a varhaník **Petr Eben** se narodil 22. ledna 1929 v Žamberku. Základní školu navštěvoval v Českém Krumlově, kde také během druhé světové války nastoupil na reálné gymnázium, odkud byl v roce 1944 vyloučen. Následovala nucená práce nejprve v tiskárně, pak na stavbě a nakonec v kamenolomu. V roce 1945 byl pro svůj židovský původ internován v koncentračním táboře Buchenwald. Po skončení války Eben ukončil studium na gymnáziu maturitou a roku 1948 vstoupil do klavírní třídy profesora Raucha na pražské AMU.

V roce 1950 zahájil na téže škole studium skladby u Pavla Bořkovce. Krátce působil jako dramaturg v České televizi, pedagogicky pracoval na katedře hudební vědy filosofické fakulty Univerzity Karlovy (nejprve jako lektor klavírní hry a čtení partitur, později se stal odborným asistentem a posléze docentem) a na katedře skladby Akademie múzických umění v Praze. Po listopadu 1989 byl jmenován předsedou výboru mezinárodního festivalu *Pražské jaro*, stal se čestným předsedou Společnosti pro duchovní hudbu. Jeho jméno je známé i v zahraničí, kde se proslavil nejen jako skladatel, ale i jako varhaník a pedagog (ve školním roce 1978–9 byl profesorem skladby na Royal Northern College of Music v Manchesteru – zde také v roce 1992 převzal čestnou profesuru; při svých četných zahraničních cestách přednesl i několik obsáhlých přednášek o české soudobé hudbě). V roce 1991 obdržel vyznamenání francouzského ministra kultury "Chevalier des arts et des lettres" (Rytíř umění a literatury). V roce 1994 získal také čestný doktorát Univerzity Karlovy a v roce 2002 mu prezident Václav Havel udělil Medaili za zásluhy. Petr Eben zemřel v Praze 24. října 2007.

Rozsáhlé dílo Petra Ebena (přes 200 skladeb) má své těžiště ve vokálních a varhanních dílech a zahrnuje jak velké kantáty, tak drobné písničky pro mateřské školy, šansony stejně jako duchovní a liturgickou hudbu. Textové předlohy jsou často vzaty ze starých historických období, z tvorby českých i cizích básníků 20. století i z lidové poezie, postupně se ale stále více skladatelova pozornost obrací ke zhudebnování biblických, křesťanských a liturgických textů. O své **Misse Adventus et Quadragesimae** z roku 1952 Petr Eben mnohem později napsal: „Je to trpká mše pro adventní a postní čas, která tak dobře vyjadřovala naše tehdejší pocity: pocity lidí, bojujících za svou svobodu a svou víru, pocity církve, bojující za svou existenci.“ K této atmosféře přispívá jak převládající mollový tónorod skladby, tak i melodicky a rytmicky neobvyklá zpracování jednotlivých částí. Tradičně důstojně hymnické Credo je zde nahrazeno velmi přísným a rázovitým partem sboru, který doslova vpadává do varhanního ostinata. Cítíme zde boj, o kterém Petr Eben píše ve svém textu, je to ono „*A přece věřím!*“. U *Sanctus*, které bývá zpracováváno v radostné slavnostní formě, Eben cítí tuto část spíše starozákonně, jako obraz tajemného nepřístupného Boha. Part sboru je zde součástí mysteriózního akordického obrazu, který vytváří varhany. Antifona **Ubi caritas**, určená pro obřad umývání nohou během Zeleného čtvrtka, tedy na samém vrcholu postní doby, pochází už z roku 1964, svou náladou je však adventní mši velmi podobná. I zde najdeme poměrně přísnou gregoriánskou melodiku, v níž se jako ostrůvky či paprsky naděje vzácně objeví konsonantní plochy, nikdy však zcela nepřevládnu. Nenajdeme zde žádné stopy patosu, i samotný závěr, který by někoho mohl svádět k takovému zpracování, působí spíše jako strohé konstatování vyznění díla.